

Obsah

Úvodem	9
1 Didaktika českého jazyka	17
<i>Martina Šmejkalová</i>	
1.1 Úvod.....	17
1.2 Historické ohlédnutí za vývojem didaktiky českého jazyka	17
1.2.1 19. století – období pre-didaktické.....	18
1.2.2 První československá republika – období praktické didaktiky.....	19
1.2.3 Druhá světová válka – období destabilizace.....	21
1.2.4 Od osvobození do roku 1960 – proces konstituování didaktiky jako vědecké disciplíny.....	22
1.2.5 60. léta – „zlatá éra didaktiky českého jazyka“	23
1.2.6 Léta 70. a 80. – rozvoj komunikačního pojetí didaktiky.....	24
1.3 Reflexe současných problémů vzdělávání z pohledu didaktiky českého jazyka.....	25
1.3.1 Po sametové revoluci.....	25
1.3.2 Hlavní témata a přístupy.....	28
1.4 Perspektivy rozvoje oborové didaktiky českého jazyka.....	32
2 Didaktika literatury: od polemických diskursů po formování samostatného oboru.....	41
<i>Ondřej Hník</i>	
2.1 Úvod.....	41
2.2 Historické ohlédnutí: kritika podoby literárního vzdělávání v české škole od konce 19. století	41
2.3 Reflexe problémů vznikajícího oboru	44
2.3.1 Důležitost vzdělávacího předmětu a společenská závažnost oboru	44
2.3.2 Didaktika literatury a její role ve vztahu ke kurikulu	48
2.4 Od diskursů k oboru	61
2.4.1 Od polemických diskursů po formování samostatného oboru	61
2.4.2 Perspektivy vývoje didaktiky literatury	62
3 Didaktika cizích jazyků	67
<i>Michaela Píšová a Klára Kostková</i>	
3.1 Úvod.....	67
3.2 Historické ohlédnutí (za vývojem) didaktiky cizích jazyků.....	71
3.2.1 Významné milníky ve vývoji didaktiky cizích jazyků	72
3.2.2 Vývoj didaktiky cizích jazyků u nás	80
3.3 Reflexe současného stavu poznání v oblasti didaktiky cizích jazyků	82
3.5 Závěrečné shrnutí a diskuze.....	87
4 Didaktika matematiky: historie, současnost a perspektivy s důrazem na empirické výzkumy	93
<i>Nada Vondrová, Jarmila Novotná a Marie Tichá</i>	
4.1 Úvod.....	93
4.2 Historické ohlédnutí za vývojem výzkumu v didaktice matematiky	93
4.2.1 Významná data v mezinárodním měřítku	94
4.2.2 Vývoj v oblasti metod výzkumu	96
4.2.3 Vliv zahraničních výzkumů na rozvoj didaktiky matematiky v České republice.....	97
4.2.4 Významné mezníky vývoje didaktiky matematiky u nás	98

4.3	Současné problémy vzdělávání z pohledu výzkumu v didaktice matematiky.....	102
4.3.1	Metodologie výzkumu v didaktice matematiky.....	102
4.3.2	Teorie ve výzkumu v didaktice matematiky.....	104
4.3.3	Znalosti a vzdělávání (budoucích) učitelů matematiky.....	106
4.3.4	Výzkum ve školní třídě (<i>classroom research</i>).....	109
4.3.5	Výzkum matematického uvažování žáků.....	113
4.3.6	Technologie ve výuce matematiky.....	115
4.4	Perspektivy rozvoje didaktiky matematiky.....	118
5	Didaktika fyziky včera, dnes a zítra.....	123
	<i>Leoš Dvořák, Martina Kekule a Vojtěch Žák</i>	
5.1	Úvod.....	123
5.1.1	Co chceme vyjasnit a jak zde pomáhají názory expertů.....	123
5.1.2	Co nabízí tato kapitola.....	124
5.2	Didaktika fyziky – mezinárodní kontext.....	124
5.2.1	Základní orientace.....	125
5.2.2	Didaktika fyziky nebo Physics Education Research?.....	126
5.2.3	Vývoj didaktiky fyziky ve světě – příklad vývoje v USA.....	127
5.2.4	Didaktika fyziky se rozvíjí i mimo USA.....	128
5.2.5	Lze vysledovat současné trendy ve světové didaktice fyziky?.....	129
5.3	Historické ohlédnutí za vývojem didaktiky fyziky v České republice.....	132
5.3.1	Úvod.....	132
5.3.2	Kořeny didaktiky fyziky: metodické pojetí.....	133
5.3.3	Snaha o vyčlenění didaktiky fyziky z fyziky: aplikační pojetí.....	134
5.3.4	Konstituování didaktiky fyziky: modernizace a integrační pojetí.....	135
5.3.5	Koncepční vrchol domácí didaktiky fyziky: komunikační pojetí.....	137
5.3.6	Další poznámky k historickému ohlédnutí.....	139
5.4	Reflexe současných problémů fyzikálního vzdělávání z pohledu didaktiky fyziky.....	140
5.4.1	Oblasti zájmu didaktiky fyziky u nás a na mezinárodní scéně.....	141
5.4.2	Analýza časopiseckých článků z hlediska jejich témat.....	142
5.4.3	Současné problémy fyzikálního vzdělávání pohledem didaktiky fyziky.....	144
5.5	Perspektivy rozvoje didaktiky fyziky u nás.....	150
5.5.1	Rizikové scénáře.....	150
5.5.2	Pozitivní vize.....	151
5.5.3	Příležitosti a výzvy.....	152
5.5.4	Co dělat, na čem stavět.....	154
5.6	Několik slov závěrem.....	156
6	Didaktika informatiky na startu.....	159
	<i>Jiří Vaníček a Miroslava Černochová</i>	
6.1	Úvod.....	159
6.2	Vymezení oboru.....	160
6.3	Historické ohlédnutí aneb kde hledat počátky oboru.....	164
6.3.1	Počátky a vývoj oboru u nás.....	166
6.4	Podněty pro budování didaktiky informatiky v ČR.....	168
6.4.1	Zaměření výuky vzdělávací oblasti ICT a informatika.....	168
6.4.2	Obsah a metody informatického vzdělávání.....	169
6.4.3	Potřeba vyjasnění vztahů mezi ICT a informatikou ve vzdělávací praxi v ČR, potřeba revize vzdělávací oblasti v rámcových vzdělávacích programech.....	170
6.4.4	Zajistit kvalifikované učitele informatických předmětů pro všechny stupně vzdělávání v ČR.....	172
6.4.5	Vnější vztahy: požadavky trhu, absolventi, akademické prostředí.....	173

6.5	Zaměření a metodologie výzkumu v didaktice informatiky.....	174
6.6	Mezinárodní oborová základna didaktiky informatiky	176
6.6.1	Stručný přehled významných odborných organizací	176
6.6.2	Výčet odborných časopisů věnujících se problematice didaktiky nebo výuky informatiky	177
6.7	Aktuální trendy mající dopad na didaktiku informatiky.....	178
6.7.1	Dynamika oboru	178
6.7.2	Posun výuky směrem k mladšímu věku žáka	179
6.7.3	Zavádění inforatických témat do školního vzdělávání.....	180
6.8	Aktuální problémy didaktiky informatiky	183
6.9	Didaktika informatiky na startu	184
7	Didaktika chemie: vývoj, současný stav a perspektivy	189
	<i>Hana Čtrnáctová a Martin Bílek</i>	
7.1	Úvod	189
7.2	Historický vývoj oboru v mezinárodním a národním kontextu.....	190
7.2.1	Počátky oboru v průběhu 17.–19. století	190
7.2.2	Vznik a vývoj oboru v první polovině 20. století	192
7.2.3	Rozvoj a institucionalizace oboru didaktika chemie u nás	194
7.2.4	Didaktika chemie v porevolučním období	196
7.3	Reflexe současných problémů z pohledu didaktiky chemie	198
7.3.1	Předmět oboru a jeho metodologie	198
7.3.2	Výzkumná zaměření oboru a jejich klasifikace v zahraničí	200
7.3.3	Výzkumná zaměření oboru a jejich klasifikace u nás	205
7.3.4	Výzkumná zaměření oboru v rámci EU	208
7.4	Didaktika chemie v chemickém vzdělávání.....	211
7.4.1	Pojetí výuky chemie – vývoj a současnost	211
7.4.2	Problémy výuky chemie a jak je překonat	214
7.5	Vzdělávání učitelů chemie.....	216
7.5.1	Pregraduální studium učitelů chemie	216
7.5.2	Postgraduální studium učitelů chemie	218
7.6	Perspektivy dalšího vývoje didaktiky chemie	220
8	Didaktika biologie: didaktika v rekonstrukci.....	225
	<i>Miroslav Papáček, Věra Čížková, Milan Kubiátko, Jan Petr a Radka Závodská</i>	
8.1	Úvod.....	225
8.2	Nástin historie a proměny didaktiky biologie v našem prostoru.....	226
8.2.1	Kořeny a nadnárodní souvislosti vývoje	226
8.2.2	Vývoj v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.....	227
8.3	Současnost didaktiky biologie.....	234
8.3.1	Předmět, metodologie, specifika	234
8.3.2	Čím se naše současná didaktika biologie zabývá: problémy, otázky, trendy, cesty řešení...?.....	236
8.3.3	Didaktika biologie v přípravě učitelů	245
8.3.4	Čím se zabývá současný výzkum	248
8.3.5	Profesní sdružení, publikační platforma, doktorské studium	250
8.4	Perspektivy	252

9	Didaktika geografie: proměny identity oboru.....	259
	<i>Dana Řezníčková</i>	
9.1	Úvod.....	259
9.2	Historické ohlédnutí za vývojem didaktiky geografie.....	260
9.2.1	Období utváření základů didaktiky geografie	261
9.2.2	Počátky rozvoje institucionálně založené didaktiky geografie	263
9.3	Současná identita oboru didaktiky geografie	266
9.3.1	Formální aspekty identity oboru didaktika geografie.....	267
9.3.2	Věcná stránka identity didaktiky geografie	270
9.4	Závěrečná shrnutí a výhled do budoucna.....	280
10	Didaktika dějepisu: mezi socializací jedince a jeho individuální výchovou.....	289
	<i>Zdeněk Beneš a Blažena Gracová</i>	
10.1	Úvod.....	289
10.2	Historické ohlédnutí	290
10.2.1	40. léta 19. stol. – přelom 19. a 20. století	290
10.2.2	Přelom 19. a 20. století – 1939/1948.....	291
10.2.3	1948–1989.....	293
10.2.4	Vývoj po roce 1989	294
10.3	Současný stav.....	295
10.3.1	Informační systém historické edukace	296
10.3.2	Noetická funkce historické edukace	297
10.3.3	Badatelské oblasti didaktiky dějepisu.....	297
10.4	Teorie.....	299
10.4.1	Didaktický výzkum a jeho povaha	300
10.4.2	Edukační strategie	302
10.4.3	Základní typologie edukačních médií.....	303
10.4.4	Metodika	306
10.5	Empirický výzkum v české didaktice dějepisu.....	307
10.5.1	Výzkum kurikulární reformy.....	308
10.5.2	Výzkum historického a národního vědomí	310
10.6	Tvorba kurikul.....	312
10.7	Tvorba učebnic a dalších edukačních materiálů	314
10.8	Institucionální základna české didaktiky dějepisu.....	317
10.9	Mezinárodní spolupráce	319
10.9.1	Výsledky mezinárodní spolupráce.....	321
10.10	Perspektivy rozvoje.....	321
11	Didaktika společenských věd.....	327
	<i>Antonín Staněk</i>	
11.1	Úvod.....	327
11.2	Historické ohlédnutí za vývojem didaktiky společenských věd	328
11.2.1	Vývoj didaktiky společenských věd v první polovině 20. století	329
11.2.2	Vývoj didaktiky společenských věd od 2. poloviny 20. století do současnosti	330
11.3	Reflexe současných problémů didaktiky společenských věd.....	336
11.3.1	Problémy didaktiky společenských věd v kontextu podmínek, v nichž se rozvíjí	336
11.3.2	Aktuální jevy a problémy v souvislosti s předmětem zkoumání didaktiky společenských věd	339
11.3.3	Mezinárodní srovnávací výzkumy v oblasti výchovy k občanství a jejich význam.....	348
11.4	Perspektivy rozvoje didaktiky společenských věd.....	354

12	Didaktiky expresivních oborů: tvorba a její reflexe ve výchově a vzdělávání.....	361
	<i>Jan Slavík, Michal Nedělka, Josef Valenta, Ondřej Hník, Karla Brücknerová a Kateřina Dytrtová</i>	
12.1	Úvod.....	361
12.2	Historické ohlédnutí za vývojem didaktiky v expresivních vzdělávacích oborech	363
12.2.1	Hudební výchova.....	365
12.2.2	Výtvarná výchova.....	370
12.2.3	Dramatická výchova.....	375
12.2.4	Literární výchova	383
12.3	Reflexe současných problémů teorie a praxe expresivních oborů ve vzdělávání	386
12.3.1	Hudební výchova	386
12.3.2	Výtvarná výchova	391
12.3.3	Dramatická výchova	398
12.3.4	Literární výchova jako součást českého jazyka	403
12.3.5	Osobnostní a sociální výchova jako obor „semi-expresivní“	405
12.4	Perspektivy rozvoje expresivních disciplín ve všeobecném vzdělávání	412
12.4.1	Problém postavení expresivních oborů v kurikulu a v komunikaci mezi oborovými didaktikami.....	412
12.4.2	Problematika hodnocení kvality v expresivních vzdělávacích oborech.....	413
12.4.3	Problém obsahu výuky expresivních oborů ve všeobecném vzdělávání.....	414
12.4.4	Spolupráce oborových didaktik expresivních oborů.....	415
12.4.5	Reflexivita a reflektivní praxe jako stále živé téma.....	416
12.4.6	Komunikace s kulturním sektorem a využívání ICT	416
13	Oborové didaktiky: bilance a perspektivy	423
	<i>Iva Stuchlíková, Tomáš Janík, Jan Slavík, Michaela Píšová, Zdeněk Beneš, Hana Čtrnáctová, Leoš Dvořák, Ondřej Hník, Miroslav Papáček, Dana Řezníčková, Antonín Staněk, Martina Šmejkalová, Jiří Vaníček a Naďa Vondrová</i>	
13.1	Bilance a perspektivy oborových didaktik.....	423
13.1.1	Didaktika českého jazyka.....	423
13.1.2	Didaktika literatury.....	425
13.1.3	Didaktika cizích jazyků	426
13.1.4	Didaktika matematiky.....	427
13.1.5	Didaktika fyziky	428
13.1.6	Didaktika informatiky.....	429
13.1.7	Didaktika chemie.....	431
13.1.8	Didaktika biologie	432
13.1.9	Didaktika geografie	434
13.1.10	Didaktika dějepisu	435
13.1.11	Didaktika společenskovedních předmětů	436
13.1.12	Didaktiky expresivních oborů	437
13.2	Rozvaha nad dosavadním vývojem a stavem oborových didaktik.....	438
13.2.1	Průřezová témata oborových didaktik: podobnost v různosti.....	438
13.2.2	Pokus o zmapování oborovědidaktické diskuze v Česku (1990–2014).....	440
13.2.3	Oborové didaktiky: pohled do zahraničí.....	446
13.3	Perspektivy rozvoje oborových didaktik v České republice.....	447
13.3.1	Profilování teoretické orientace v oborových didaktikách jako cesta k jejich emancipaci a stabilizaci	448
13.3.2	Posílení výzkumné orientace oborových didaktik a rozvinutí jejich metodologie.....	448
13.3.3	Průnik perspektivních trendů z oblasti instructional design a curriculum studies do oborových didaktik	448
13.3.4	Zvýraznění role oborových didaktik jako integrujících a koordinujících disciplín v učitelském vzdělávání.....	449
13.4	Závěr.....	449

Summary	455
Seznam exkursů, obrázků, tabulek, zkratk.....	456
O autorech.....	459